दण्डहीनताविरुद्ध नागरिक कार्यदल[i]

Citizen's Task Force to Combat Impunity

Secretariat: FOHRID Human Rights and Democratic Forum, GPO Box: 19186, Kathmandu, Nepal, Tel: +977 1 4423 125, Fax: +977 1 4438 812, Email: fohrid@wlink.com.np / taskforce@fohridnetwork.org, website: www.fohrid.org.np

Consultation meeting on role of CTCI for protection and promotion of human rights
5 January 2007(21Paush, 2063),

Brief report / minute of the decisions of meeting of
Task Force to Combat against Impunity
5 January 2007(21Paush, 2063), FOHRID Office, Dillibazar, Kathmandu

1. **Context:**

All the perpetrators involved in serious violation of human rights and humanitarian law need to be brought into justice system. We have to play crucial role in the protection and promotion of human rights during the transitional period. We have to make the government and political parties responsible to initiate action against perpetrators of basic human rights. The meeting had discussed following agendas in the context of necessity of the civil society to determine short and long term effective programme to create pressure at the national and international level:

2. **Agenda of discussion:**

The agenda / objective of the discussion was to determine immediate, short term and long term action, activities and issues to combat against impunity and management of transitional justice.

3. Decisions of the discussion:

a. Issues for short term action:

- To conduct advocacy and lobbying to establish Truth Commission;
- To initiate immediate action for publicizing and implementation of the report of Rayamajhi Commission, immediate promulgation of interim constitution, declare date for constituent election, to draw the attention of the government on Nepalganj incident.

b. Issues for long term action:

- To raise impunity and transitional justice together;
- To expand network to cover civil society and human rights activists for a joint campaign;
- To hold discussion with victims including families of the persons of disappeared people and to empower them by sensitizing about their rights

- To ensure reintegration in the society of the displaced people and other victims.
- To make the non-state actors also responsible in the context of impunity;
- To initiate special programmes for signature and ratification of Rome Statute of ICC, Option Protocol of CAT 2002, Convention on Disappearance 2006 and other UN instruments.

c. Others

- To create pressure and lobbying for implementation of the recommendations of the National Human Rights Commission on the cases of violations of human rights and humanitarian law;
- To initiate special measures for investigation, hearing and justice in the special type of cases such as Madi, Pandusen, Kolti and Belbari incidents.

4. The Task Force has decided to accomplish following activities immediately (within 3 weeks):

- To hold public rally and public hearing for the publicizing and implementation of the report Rayamajhi Commission and implementation of Mallik Commission;
- To draw the attention of the government on the Nepalganj incident.

5. List of participants of the Task Force Meeting:

1. Usha Titikshu, SANGYA
2. Sunil B Pant, Blue Diamond Society
3. Baburam Giri, JFHP
4. Bishnu Bhusal, ICPD
5. Charan Prasain, JFHRP
6. Bishnu Pukar Shrestha, CAHURAST
7. Prof. Kapil Shrestha, TU
8. Krishna Rai, Victim from the State
9. Sharmila Tripathi, Victim from the State
10. Dilip Kumar Jha, NTV
11. Vijaya Singh, DC-June
12. Birendra Prasad Thapaliya, FOHRID
13. Punya Prasad Khatiwada, COS
14. Purushottam Nepal,
15. Ashik Ram Karki, NBA
16. Suman Sagar Jung KC, Solve Nepal
17. Sundeep Bista, Danida HUGOU
18. Mukunda P. Paudel, Law Associates Nepal
19. Raj Kumar Siwakoti, FOHRID
20. Nutan Thapaliya, FOHRID
21. Er. Shaligram Singh, NEA
22. Gan B. Ale, NBA
23. Jayram Gautam, WFI Nepal
24. Gaj Bahadur Airi, A. Bar
25. Ramesh Kumar Prasai, HURFON

26. Hari Bahadur Karki, AJAR Nepal
27. Binod Bhattarai HURFON
28. Yagya Raj Thapa, HRD
29. Dipendra Jha, HRD
30. Hari Chandra Bhattarai, ENJUS
31. Raju Ram Bhandari, FOHRID

दण्डहीनता विरुद्धको संघर्षका लागि कार्यदल

(मिति २१ मंसिर २०६३4 January 2006 मा फोरिडको सभाकक्षमा बसेको कार्यदलको वैठकको संक्षिप्त रिपोर्ट र निर्णयहरु)

१. सन्दर्भ

मानवअधिकार र मानवीय कानुनको गम्भीर उल्लंघन गर्ने तथा दण्डहीनतालाई संरक्षण गर्ने कार्यमा संलग्न सम्पूर्ण दोषीहरुलाई कार्वाहीको दायरामा ल्याउन अत्यन्तै जरुरी छ । संक्रमणकालीन समयमा देशमा मानवअधिकारको संरक्षण र संवर्द्धन गर्ने सवालमा प्रभावकारी भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने हुन्छ । न्याय र आधारभूत मानवअधिकार उल्लंघनका दोषीहरुउपर कानुनी कार्वाही गर्न सरकार र राजनीतिक दलहरुलाई जिम्मेवार बनाउनसमेत आवश्यक छ । यस कार्यका लागि नागरिक समाजले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा आफ्ना तत्कालीन तथा दीर्घकालीन सशक्त कार्यक्रम तय गरी दबाब सिर्जना गर्न ढीलो भइसकेको सन्दर्भमा निम्न एजेण्डाहरुप्रति वैठकको ध्यानाकर्षण गरिएको थियो-

२. छलफलका एजेण्डाहरु

दण्डहीनता विरुद्धको संघर्षका लागि तत्काल गर्नुपर्ने, दीर्घकालिन रुपमा गर्नुपर्ने र अन्य कार्य क्रियाकलाप र Issue के हुनसक्छन् भन्ने छलफलको एजेण्डा रहेको थियो ।

३. छलफलको निर्णय

(क) तत्काल गर्नुपर्ने कार्य

रायमाझी आयोगको प्रतिवेदन सार्वजनिकीकरण र कार्यान्वयन , अन्तरिम संविधान तत्काल जारी र संविधानसभा निर्वानको मिति तोक्ने, नेपालगञ्ज घटनाका सम्बन्धमा सरकारको ध्यानाकर्षण गर्ने मुद्दामा केन्द्रित रहँदै तत्काल कार्यक्रमहरु अघि बढाउने ।

(ख) दीर्घकालीन कार्य

दण्डहीनता र संक्रमणकालीन न्यायलाई सँगसँगै उठाउनुपर्ने । नागरिक समाज र मानव अधिकारकर्मीहरु सबैलाई समेट्न नेटवर्क विस्तार गरी संयुक्तरुपमा अघि बढ्ने । वेपत्ता पारिएका परिवारलगायतका पीडितहरुबीच छलफल गरी उनिहरुको अधिकारको बारेमा जानकारी गराइ सशक्तिकरण गर्ने र पुर्नवासको कार्यक्रमलाई पनि सँगसँगै लैजाने र रोम विधान र वेपत्तासम्बन्धी महासन्धिको अनुमोदनका लागि विशेष कार्यक्रमहरुका साथ अघि बढ्नेजस्ता मुद्दाहरुलाई दीर्घकालिन कार्यक्रम बनाई कार्यान्वयन गर्ने । दण्डहीनताको सन्दर्भमा गैर राज्यपक्षलाई जिम्मेवार बनाउने ।

(ग) अन्य
राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगबाट भएको कार्वाहीको सिफारिस कार्यान्वयन र खास किसिमका घटनाहरुको सम्बन्धमा अनुसन्धान जाँच पड्‌ताल र न्याय प्रक्रियाको थालनीका लागि विशेष कदमहरुको सुरुवात गर्ने ।

४. **तत्काल (तीन हप्ताभित्रमा) निम्न कार्यहरु गर्न कार्यदलको वैठकले निर्णय गरेको छ ।**
   १. मल्लीक आयोग र रायमाझी आयोगको प्रतिवेदन कार्यान्वयनको मुद्दामा जनप्रदर्शन र सार्वजनिक सुनुवाइ
   २. नेपालगञ्जको घटनाका सम्बन्धमा सरकारको ध्यानाकर्षण गराउने ।

अनुसूची १
सहभागिहरुबाट व्यक्त संक्षिप्त विचार (यो टिपोटमा मुख्य-मुख्य भनाइलाई मात्र समावेश गरिएको छ)

राजकुमार सिवाकोटी, महासचिव, फोरिड
छलफलको विषयवस्तुमाथि प्रकाश र स्वागत ।

नुतन थपलिया, संयोजक, कार्यदल
फोरिड दण्डहीनताको व्यापक कार्यक्रम लिएर अघि बढेको छ । पीडितहरुको तर्फबाट मुद्दा हालेको छ । दण्डहीनतालाई दीर्घकालीन रुपमा संवोधन गर्नको लागि कार्यदलको निर्माण गरेको छ । यो कार्यदलको सचिवालय फोरिडमा रहेको छ । र यो वैठकको आयोजना पनि कार्यदलले गरेको हो । दण्डहीनताका सन्दर्भमा तत्काल के गर्न सकिन्छ, कुन मुद्दामा गर्ने भनेर निर्णय गर्न यो मिटिङ्ग आयोजना गरिएको हो । तत्काललाई रायमाझी आयोगको प्रतिवेदनलाई सार्वजनिकीकरण र कार्यान्वयन गराउन दबाब दिनेतर्फ कसरी अघि बढ्ने । यस विषयमाथि छलफललाई केन्द्रित गरौं ।

प्रा. कपील श्रेष्ठ, त्रिभुवन विश्व विद्यालय
हामी विसंगतिको स्थितिमा छौं । स्थिति सुधारउन्मुख भएपनि प्रत्युपादक देखिएको छ । राजाले आन्दोलन पछि देश गणतान्त्रीक बाटो तिर लाग्ला भनेर सोचेका थिएनन् । जनता धेरै अघि बढेका छन् तर दलहरु यथास्थितिमा अड्किएका छन् । रायमाझी आयोग गठन गर्नु अगाडी सात दलका नेताहरुको चलखल रहेको थियो भन्ने मलाई लाग्छ । रायमाझी आयोगको प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्नको लागि फेरि एउटा ठूलै आनदोलन नगरी हुँदैन । यस आयोगको केन्द्रविनदु राजा नै भएकोले नेताहरु धर्म संकटमा परेका छन् । नेपालमा भएका हालसम्मका आन्दोलनलाई कहिल्यै पनि तार्किक निश्कर्षमा पुऱ्याइएको छैन । अहिलेको मूल कुरा रायमाझी आयोगको प्रतिवेदन सार्वजनिकीकरण र कार्यान्वयन हो । मानवअधिकार समुदायमा निकटको एकता छैन । यो राजनीतिक दलको जस्तो विकृति हो । संविधान पूर्ण छैन र यो संक्रमणकालीन दस्तावेज हो । यो अन्तरिम संविधान तत्काल कार्यान्वयन गराउनुपर्छ । नत्र प्रतिगामी तत्वले खेल्ने मौका पाउने छ । संविधानसभाको निर्वाचन तोकिएको मितिमा हुनुपर्छ । शाही शासन कालमा जस्तै अहिले पनि

नातावादको चलन रहेको छ। राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगमा भएको नियुक्तिलाई लिन सकिन्छ। हाम्रो काम खवरदारी गर्ने हो।

शालिग्राम सिंह, उपाध्यक्ष, नेइए

प्रजातन्त्रका लागी हामीले धेरै लडाइँ लडेका छौं। प्रजातन्त्रमा सबैको हित हुनुपर्नेमा यहाँ उल्टो भइरहेको छ। जस्तो नेपालगन्जको को घटना नेपाल सरकारले गरेको हो। यो घटना खेदजनक छ। क्षतिको मुआव्जा दिएरमात्र पुग्दैन सिडिओलाई निलम्बन गर्नुपर्छ नत्र दण्डहीनताले बढावा पाउँछ।

शर्मिला त्रिपाठी, वेपत्ता परिवा समाज

संविधानसभाको निर्वाचन समयमा हुनुपर्‍यो। चुनावको मिति तोक्न हामीले दबाब दिनुपर्छ। नेपालगञ्जको घटनामा को दोषी छ तुरुन्त कार्वाही हुनुपर्‍यो।

विनोद भट्टराइ, राष्ट्रिय मानवअधिकार प्रतिष्ठान

मानवअधिकार कर्मी र नागरिक समाजको उद्देश्य एउटै हो जस्तो लाग्छ। मानवअधिकार कर्मी र नागरिक समाज मिलेर संविधानलाई कसरी लागू गर्ने भन्ने तिर जाउँ। नेपालगञ्जको घटनाका दोषीलाई तत्काल कार्वाही गर्नुपर्‍यो। यस्ता घटनाले मुलुकलाई अस्थिरतातिर लैजान्छ।

रमेश प्रसाईं HURFON

संविधान तत्काल जारी हुनुपर्छ। अन्तरिम संविधान समयमा जारी भएन भने यसले अस्थिरता निम्त्याउँछ। नेपालगञ्जको घटना प्रायोजित जस्तो देखिन्छ। रायमाझी आयोगको प्रतिवेदन सार्वजनिक हुनुपर्छ।

गौबहादुर आलेमगर, अधिवक्ता

दण्डहीनता बढ्नुको कारण दण्ड कार्यान्वयन गराउने पक्ष कमजोर हुनु हो। अपराधीलाई कार्वाही गर्ने निकाय कमजोर छन्। अपराधी भन्दा सजाय गर्ने निकाय कमजोर भएपछि दण्डहीनता बढ्छ। दण्डहीनताविरुद्धको कार्यदलले शक्ति कहाँ छ त्यसमा केन्द्रित भई लविङ्ग गर्नुपर्छ। राजा जनताको अगाडि झुके यदि हामीले उच्च तहमा दबाब सिर्जना गर्ने हो भने यसले निश्चितरुपमा अन्तर ल्याउँछ।

महादेव यादव, वरिष्ठ अधिवक्ता तथा पूर्व महान्यायाधिवक्ता

भइसकेका घटनाहरुको निदान खोज्ने र हुनसक्ने घटनाको रोकथाम गर्नेतर्फ चासो राख्नुपर्छ। रायमाझी आयोगको प्रतिवेदन सार्वजनिक गरी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमा कार्यान्वयन प्रक्रियाका लागि पठाउनु पर्नेमा मन्त्री परिषदमा पठाएर उल्टो दिशामा गइरहेको छ।

उषा टिकिक्षु, फोटो पत्रकार

सार्वजनिक सुनुवाई गर्नु जरुरी छ जस्तो लाग्छ। सार्वजनिक सुनुवाइ कसरी गर्ने त भन्दा केही आधारलाई लिन सकिन्छ - १. सशस्त्र द्वन्द्वले असर नपारेको २. चेलीवेटी वेचविखन ३ यौनिकजस्ता मुद्दामा केन्द्रित रहन सकिन्छ। त्यसैगरी छलफल, गविङ्ग पनि गर्न जरुरी छ। पीडितहरुसँग छलफल गर्नु जरुरी छ। वेपत्ता नागरिक समाजसँग छलफल गर्नु

बाबुराम गिरी, अधिवक्ता
कार्यक्रम गर्दा प्रष्ट उद्देश्य लिएर अघि बढ्नु पर्छ । रायमाझी आयोगको प्रतिवेदनका सम्बन्धमा सरकराले झारो टार्ने काम गर्दै छ । रायमाझी आयोगको प्रतिवेदनलाई केन्द्रीत रहेर संयुक्त मञ्चले प्रधानमन्त्रीलाई ग्यापन पत्र बुझाएको थियो । सो अवसरमा सार्वजनिक गर्ने आस्वासन दिएतापनि हालसम्म सार्वजनिक हुन सकेको छैन । रायमाझीआयोगको प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्न मानवअधिकारवादी र नागरिक समाजद्वारा दबाब दिनुपर्छ । मिति तोकेर तत्कालीक लक्ष्यका रुपमा रायमाझी आयोगको प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्न दबाब दिनुपर्छ ।

विष्णु भुसाल, आइसिपिडी
सबैभन्दा चासोको कुरा दण्डहीनता हो । दण्डहीनताको कुरा चल्दा रायमाझी आयोग मात्र हैन मल्लीक आयोगलाई पनि भुल्नु हुँदैन । रायमाझी आयोगको प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्न पनि कन्जुस्याइ गर्ने सरकारले यसको के कार्यान्वयन गर्ला । दण्डहीनताको सन्दर्भमा भूत प्रभावी न्याय आकर्षित हुन्छ । सुधारात्मक दण्ड प्रणाली अपनाउनुपर्‍यो । दण्डहीनता उन्मुलन गर्ने कानुन निर्माण गर्न पहल गर्नुपर्‍यो । लोकतान्त्रीक सरकारलाई राम्रो बाटोमा हिड्न खवरदारी गर्नुपर्‍यो । दण्डहीनताका साथसाथै संक्रमणकालीन न्यायको मुद्दालाई पनि उठाएर अघि बढ्नुपर्छ ।

चरण प्रसाई, संयोजक, संयुक्त मञ्च
अन्तरिम संविधान जारी हुने वित्तिकै दण्डहीनताको अन्त्य हुन्छ भन्ने छैन । रायमाझी आयोगको प्रतिवेदन तत्काल जारी हुनुपर्छ । नेपालगञ्ज घटनाको सिडी हेर्दा राज्यद्वारा प्रायोजित देखिन्छ । नेपालगञ्जको घटनाको सम्बन्धमा राज्य संवेनशील हुन सकेको छैन । अन्तरिम संविधानमा भएको आम माफीको व्यवस्थामा संसोधन गर्नुपर्छ । अन्तरिम संविधानमा त्रुटिहरु छन्, यीनलाई हटाउनुपर्छ ।

विष्णुपुकार श्रेष्ठ
दण्डहीनताको मुद्दामा मानवअधिकारवादीहरु एकत्रित हुनुपर्‍यो । रायमाझी आयोगको प्रतिवेदन सार्वजनिक गराउनु एउटा सानो पाटो मात्र हो । नेपालगन्जको घटनाविरुद्ध एकजुट हौं । दण्डहीनताविरुद्ध लड्न यहि घटनाबाट सुरु गरौं । अन्तरिम संविधान शान्ति प्रक्रियासँग जोडिएकाले तत्काल जारी गर्न दबाब दिनुपर्छ । नत्र संविधानसभाको निर्वाचनमा ढिलाइ हुन जान्छ । त्यसतर्फ पनि ध्यान दिनुपर्‍यो । आर्थिक, सामाजिक र साँस्कृतिक अधिकारमा समेत केन्द्रित भइ दण्डहीनताको सवाललाई उठाउनुपर्छ ।

विजय सिंह, अधिवक्ता
नेपालगञ्जको घटनालाई लिएर आइतबार नै गृहमन्त्रीलाई भेटेर दोषीलाई निलम्बन/कार्वाहीका गर्नाका लागि ज्ञापन पत्र बुझाउँ । अबधारणा पत्रमा उल्लेख गरिएका दीर्घकालीन मुद्दामा मेरो सहमती छ । रोम विधानको अनुमोदनलाई विशेष ध्यान दिनुपर्छ । मल्लीक आयोग र रायमाझी आयोगका दुबै प्रतिवेदनलाई केन्द्रित गरेर अभियान अघि बढाउनुपर्छ ।

हरि कार्की, अजर नेपाल

रायमाझी आयोगको प्रतिवेदन वाहिर आउनु पर्‍यो । अन्तरिम संविधानमाथि टिकाटिप्पणी गर्नु भन्दा पनि लागू गर्ने तिर जानुपर्‍यो । रोम विधानको अनुमोदनको लागि सशक्त आवाज उठाउनुपर्छ ।

दीपेन्द्र झा
दण्डहीनताको कुरा गर्दा आर्थिक तथा सामाजिक अधिकारको सन्दर्भमा हुने दण्डहीनतालाई संबोधन गर्नुपर्छ । अधिकारको दृष्टिकोणबाट पीडितलाई सम्बोधन गर्नुपर्छ । पीडितहरुलाई सशक्तिकरण गरिनुपर्छ । उनिहरुलाई सक्षम बनाउन सकियो भने यसले दीगोपन ल्याउँछ ।

---

[i] **Citizen's Task Force to Combat Impunity (CTFCI)** is a loose network to promote public awareness at national level on the role of International Criminal Court (ICC) and pressurizing Government of Nepal to accede to Rome Statute of ICC for prevention of impunity strengthening transitional justice initiative and rule of law. Organizations involved in this network are **-** 1. Human Rights and Democratic Forum (FOHRID); 2. Informal Sector Service Centre (INSEC); 3. AI Nepal; 4. National Coalition for ICC; 5. Forum for Protection of Human Rights (FOPHUR); 6. Centre for Victims of Torture (CVICT); 7. Child Workers in Nepal Concerned Centre (CWIN); 8. Inhured International; 9. Campaign for Human Rights and Social Transformation (CAHURAST), Nepal; 10. Joint Forum for Human Rights; 11. AJAR Nepal; 12. National Human Rights Foundation (HURFON); 13. Women Foundation; 14. Advocacy Forum; 15. Women Rehabilitation Centre (WOREC); 16. Shakti Samuha; 17. Youth Action Nepal; 18. Blue Diamond Society (BDS); 19. COCAP; 20. Today's Youth; 21. ICPD; 22. Campaign for Human Development and Peace (HUDEP); 23. IHRICON; 24. Legal Aid and Counselling Centre (LACC); 25. LANCAW-Nepal; 26. Disabled Human Rights Centre (DHRC); 27. Elders Nepal; 28. Conflict Study Centre; 29. Environment and Justice Society (ENJUS); 30. Campaign for Human Rights and Humanitarian Law; 31. Rural Self-reliance Service Centre; 32. National Land Rights Concern Group; 33. Civil Society for Peace and Development; 34. Centre for Legal Study (CLS); 35. Kanooni Rajya Prabardhan Samaj; 36. Development Forum; and 37. Rural Self-reliance Development Centre (RSDC). **Organizations expressing solidarity to the Citizen Task Force to Combat Impunity–** 1. Human Rights Home (HRH); 2. Pro-Public; 3. Nepal Chepang Association; 4. Social Development Forum; 5. National Dalit Federation – Nepal; 6. GAESO; 7. International Law Forum – Nepal; 8. Ex-Army Council; 10. Drinking Water and Sanitation User's Federation; 11. Law Associates; 12. Swatantra Jeevan Kendra; 13. Nepalese Society of Victimology (NESOV); 14. National Human Rights Concern Center (NHRCC); 15. Forum for Women, Law and Development (FWLD); 16. Civil Peace Committee; and 17. K & K College

Further information, please contact:

Raj Kumar Siwakoti
Secretary General,

Citizen's Task Force to Combat Impunity (CTCI)
Secretariat:
FOHRID, Human Rights and Democratic Forum
GPO Box: 19186,
428 Gyaneshwor Marga, Gyaneshwor, Kathmandu
Tel: + 977 1 44 23 125,
Cell: +977 9841842008
Fax: + 977 1 44 38 812
Email: fohrid@wlink.com.np
Website: www.fohrid.org.np